

TRIA

EVOLUCIÓ INTERCULTURAL DE LES DONES
JOVES PAKISTANESES I LES SEVES FAMÍLIES

Informe cofinançat per la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya.

ÍNDEX

1. Resum Executiu.
2. Introducció.
3. El matrimoni concertat de les joves pakistaneses residents a Catalunya.
4. Objectius i Metodologia.
5. Resultats
6. Conclusions i Recomanacions
7. Perfil dels participants als Grups Focals.
8. Guia Dialògica.
9. Referències Bibliogràfiques
10. Declaració d'autoria.

1. RESUM EXECUTIU

El Projecte **TRIA: Evolució Intercultural de les Dones Joves Pakistaneses i les Seves Famílies** té com a objectiu principal prevenir la descapitalització social i educativa de les dones joves pakistaneses que accepten matrimonis concertats amb homes residents al seu país d'origen i com a objectius específics caracteritzar els factors culturals i socioeconòmics subjacents als matrimonis concertats així com conèixer les motivacions i el grau d'acceptació d'aquesta pràctica per part de les mares grans i de les dones joves.

A l'estudi han col·laborat associacions de dones pakistaneses, informants claus de la comunitat i s'ha fet servir la metodologia de Grup Focal amb dones i homes utilitzant una aproximació antropològica intercultural.

Les conclusions confirmen una pràctica d'aliances matrimonials concertades, arrelada i estesa en la comunitat pakistanesa a Catalunya. Aquesta pràctica parteix d'una minvada autonomia de la voluntat de les dones alhora que perpetua el seu constrenyiment i manca d'horitzons i fomenta l'empobriment de les famílies més vulnerables.

Les recomanacions emfatitzen la necessitat de sostenir un diàleg intercultural continuat amb els líders/esses de la comunitat pakistanesa per afavorir la modificació de les fronteres amb la cultura autòctona i fomentar espais de contacte directe amb dones joves i també amb les seves mares.

2. INTRODUCCIÓ

2.1. La població d'origen pakistanès a Catalunya

A Catalunya (2017) la població resident nascuda a Pakistan són 45.600 persones de les que un 25,9% són dones, registrant-se una taxa molt elevada de masculinitat. A la franja d'edat de 10 a 29 anys resideixen a Catalunya 12.937 adolescents i joves dels que un 31,9% són noies. La població d'origen pakistanès viu concentrada (88,57%) a la província de Barcelona i suposa el 5,5% de la població total resident en aquesta província.

L'any 2015 a la ciutat de Barcelona es van trobar diferències entre els joves autòctons i els joves nousvinguts pel que fa a la **taxa d'abandó precoç** dels estudis obligatoris (*Martínez-Celorrío, 2016*) als 15 anys que era del 8% pels nousvinguts i del 3% pels autòctons incrementant-se als 18 anys quan es situava en el 28% pels nousvinguts i en el 15% pels autòctons. Per les mateixes dates al Districte de Ciutat Vella, els joves d'origen asiàtic, especialment els nois, tenien la taxa de graduació a l'ESO més baixa (60%) en comparació amb una taxa del 78% en el cas dels alumnes del Districte i del 89% quan ens referim als alumnes de Barcelona.

La trajectòria laboral dels joves pakistanesos, a l'igual que la d'altres joves immigrants per reagrupament familiar, es va concentrar en **itineraris d'abandó, atur i inactivitat a la llar** i s'estima que amb gran impacte entre les noies pakistaneses.

Si es revisa la identitat, llengua i participació cívica dels joves nousvinguts a Catalunya (*Martínez-Celorrío i Marin, 2015*) trobem un 89% dels joves provinents de Xina i Pakistan situats en l'**alteritat**, un espai identitari antagonist a la *demos* que marca el corrent principal de la societat catalana i que implica poca o nul·la participació cívica, actituds i valors ideològics tradicionalistes o poc democràtics i identificació amb el país o la cultura d'origen, no pas amb la de destí. Cal assenyalar que l'alteritat no depèn tant de la religió musulmana, doncs els joves nousvinguts del Magreb presenten una taxa d'alteritat (62%) força més baixa.

Pel que fa als **matrimonis** celebrats a Catalunya (2016) es van produir 118 matrimonis on algú dels contraents era d'origen pakistanès, observant-se una elevada taxa de masculinitat doncs el 84,7% dels contraents van ésser homes. Els **nascuts vius** a Catalunya (2016) fills/es de mare pakistanesa van ésser 760 nounats, el que suposa el 4,15% dels naixements de mares estrangeres.

Entre les **famílies amb infants** ateses pels serveis socials de la ciutat de Barcelona (2016) el 6% provenen d'Àsia i majoritàriament del Pakistan vivint en el 82% dels casos en condicions de privació material severa i en el 43% en situacions de pobresa extrema (Martínez-Celorrio i Marin, 2018).

2.2. La rellevància del matrimoni en la cultura pakistanesa

El matrimoni juga un paper central i fonamental en la vida social al país d'origen i a les comunitats pakistaneses. Existeix una forta predisposició a pensar que els/les joves s'han de casar per motius de sexualitat, reproducció, parentesc, religió, cultura i benestar. Una persona no casada es considera incompleta, sexualment discapacitada o sense caràcter. El matrimoni és desitjable i necessari, per tant, **casar-se és un deure**. *Coram International* (2016) estima que a Pakistan l'edat mitjana del matrimoni és de 21,41 anys pels nois i de 18,77 anys per les noies. De forma aclaparant l'esposa és més jove que el marit a totes les capes socials.

A Pakistan l'edat mínima legal per contraure matrimoni són els 16 anys per les noies i els 18 anys pels nois, tot i que juntament amb Bangladesh és el país asiàtic on més matrimonis infantils es celebren sense registrar o mitjançant un registre fraudulent que no verifica l'edat dels contraents. A banda, no es compleixen ni es fan servir les sancions derivades per registrar matrimonis de menors. Així mateix quan més jove és una noia al casar-se més gran acostuma a ésser la diferència d'edat entre ella i el seu marit.

Els motius pel matrimoni són diferents per a homes i dones. Els homes han de casar-se per satisfer les seves necessitats sexuals, emocionals i reproductives i, a més, tenir una esposa permet garantir que se n'ocuparà de totes les tasques de la llar i de tenir cura de la parentela. Les dones han de casar-se pel risc que suposa per la seva reputació romandre soltera i perquè són una càrrega pels seus pares.

Tant les noies com els nois cal que honrin les decisions i els desitjos de la seva família pel que fa a les aliances matrimonials. Pels pares, **fracassar en la cerca de parella** pels seus/ves fills/es es considera un gran fiasco en l'acompliment de

les obligacions parentals i, en aquest cas, es veuran sotmesos a crítiques i pressió social per part de la comunitat.

Romandre solter durant llarg temps és inacceptable per ambdós gèneres però les conseqüències són pitjor per a les dones. Donada la tradició de **control de la sexualitat femenina** existeix un fort desprestigi i estigma sobre les activitats sexuals fora del matrimoni a més del risc de que la noia pugui ésser víctima d'assetjament i violència sexual.

Tanmateix, el matrimoni té un impacte clar i fortament negatiu en **l'educació futura** de les noies i de les dones. Tot i que les dones tinguin un alt nivell educatiu hauran de fer totes les funcions i tasques que corresponen a una mestressa de casa. Per això, és suficient amb l'educació secundària. La feina de la dona és rudimentària i inferior a la de l'home.

2.3. El consentiment en els matrimonis concertats

Un matrimoni concertat és aquell on els nuvis són **seleccionats per un tercer** enlloc de per ells mateixos, variant el temps que transcorre entre la primera presentació i el casament. A Pakistan, els matrimonis concertats són la regla general: els contraents no s'oposen i accepten la tradició donant el seu consentiment tot i que molts cops resulta difícil determinar si el consentiment ha estat expressat amb total i absoluta llibertat.

El sistema de dots continua actiu de tal forma que la família de la núvia cal que doni diners, propietats, promeses de millora, etc. a la família del futur marit. Les noies joves necessiten una dot més baixa que les dones. Per això, el sistema de dots és un desencadenant directe del matrimoni precoç ja que ofereix incentius a la família de la noia i és un element estructural que devalua la posició social de les dones i les noies.

Actualment (*Coram International, 2016*) s'estima que els **matrimonis watta-satta** arriben a un 40% en les zones rurals de Pakistan. Es tracta d'aliances matrimonials consanguínies entre cosins, tiets-nebots, etc. que enforteixen els vincles entre dues famílies i generen una successió de futures aliances. Quan esclaten desavinences en un matrimoni watta-satta és costum intentar una reparació mitjançant un nou matrimoni watta-satta accelerant-se la imposició per part dels pares.

El rol subordinat de les noies a les famílies fa que sigui molt difícil contradir o desafiar l'autoritat paterna sobre el matrimoni. Una noia no acostuma a contradir una decisió que ella mateixa no pot prendre. Si una persona no espera poder prendre una decisió per sí mateixa, la percepció de la pressió social i de la

coacció es veu modificada. Si no es pot triar el futur segons el propi judici o opinió personal és habitual que la coacció no sigui discernible.

La qüestió del **consentiment matrimonial** està sotmesa a múltiples malentesos interculturals. En el cicle de la vida de les famílies, els pares prenen les decisions en nom de les seves filles i els seus fills i es considera que aquestes decisions poden harmonitzar els beneficis dels nuvis i els interessos de les famílies. La importància del consentiment augmenta amb l'edat, el nivell educatiu i els ingressos de les dones, doncs als homes se'ls dona més marge de decisió respecte a quan i amb qui casar-se. En qualsevol cas, gairebé sempre es tracta de donar consentiment al matrimoni prèviament concertat pels pares, la qual cosa reforça el sistema d'aliances endogàmiques i la discriminació de gènere.

2.4. Bases jurídiques del consentiment matrimonial a Catalunya i Espanya

La Constitució espanyola al seu article 32.1 reconeix el dret de les dones i els homes a contraure matrimoni en situació de plena igualtat jurídica. Al Codi Civil espanyol, article 44 i a l'article 231-2 del Codi de Família de Catalunya es recullen els mateixos principis així com que l'edat mínima per contraure matrimoni és la d'un menor emancipat, és a dir, una persona de 16 anys.

La Convenció de les Nacions Unides sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona al seu article 16.b reconeix explícitament que les dones tenen dret a triar lliurement el seu cònjuge, contraure matrimoni només per la seva voluntat i amb ple consentiment. En consonància, el Codi Penal espanyol al seu article 172 bis contempla el matrimoni forçat com a una forma de coacció de tipus agreujant i la llei 5/2008 de 24 d'abril per eradicar la violència masclista a Catalunya també considera al seu article 5.4.e, el matrimoni forçat com una forma de violència de gènere. Així mateix, la Generalitat de Catalunya (2014) va establir un protocol interdepartamental per a l'abordatge dels matrimonis forçats. Cal esmentar que la jurisdicció espanyola no és competent si el delicte del matrimoni forçat es produeix fora del territori espanyol. En cas de que el matrimoni forçat s'hagi produït fora de les nostres fronteres es pot utilitzar el recurs de la nul·litat durant el primer any després del matrimoni, o posteriorment el divorci.

Nombrosos autors (*Ordóñez (2014); Bergalli i Bodelon (1992)*) assenyalen que el consentiment en un matrimoni concertat seria igual de nul o invàlid que el consentiment en un matrimoni forçat, doncs és molt probable que n'hi hagin **vicis del consentiment** com ara la coacció familiar i la reserva mental. Qualsevol

matrimoni no serà vàlid si existeixen dubtes sobre el ple i lliure consentiment de, al menys, un dels contraents. En aquesta mateixa línia d'argumentació alguns autors (*Cabrera Asin, A. i Ordóñez Godina, A.*) consideren que tant el matrimoni forçat com el matrimoni concertat en menors d'edat seria un tipus atenuat de trata.

Per part d'alguns autors (*Bergalli, R. i Bodelon, E.*) s'han destacat les limitacions de la tipificació penal dels matrimonis forçats com a principal i gairebé exclusiu element d'una política de garanties d'igualtat d'ambdós gèneres en el contracte matrimonial. El dret penal té una gran força simbòlica per assignar **negativitat social** a conductes com ara el matrimoni forçat però no és un motlle buit al que es pot atorgar un contingut transformador, sobretot perquè els instruments que donen suport al sistema penal ho reconduïxen tot a l'àmbit del delictes, l'acció individual i la solució penal. Tanmateix, la tipificació penal del matrimoni forçat pot tenir efectes dissuasius, provocar canvis en la percepció del problema i del seu significat i legitimar als grups que ho denuncien (*Igrareda, N.*).

3. EL MATRIMONI CONCERTAT DE LES JOVES PAKISTANESES RESIDENTS A CATALUNYA

La pràctica del matrimoni concertat està molt estesa entre les famílies de les dones joves pakistaneses residents a Catalunya i en una majoria aclaparadora dels casos consisteix en l'enllaç matrimonial amb homes pakistanesos residents al país d'origen als que se'ls ofereix com a dot la promesa del reagrupament familiar a Espanya.

El modus operandi més freqüent és fixar **les condicions del pacte matrimonial** entre famílies quan la noia té de dotze a catorze anys tot, i que s'espera fins els divuit anys d'edat de la noia per a celebrar el matrimoni a Pakistan. El pare de la noia pren la decisió i la mare és l'encarregada de persuadir a la noia sota la pressió de l'entorn familiar transnacional i en alguns casos l'amenaça de divorci si fracassa. Quan ja estan promeses, un nombre elevat de noies abandonen els estudis abans de finalitzar l'ESO, doncs l'interval de quinze a divuit anys és considerat d'alt risc pel que fa a la reputació de la noia i de la seva família. Tant les noies que continuen els estudis com les que abandonen són sotmeses a un control familiar força estricte dels seus moviments i amistats d'ençà l'edat crítica dels quinze anys.

Informants de la comunitat pakistanesa estimen que una majoria significativa de les núvies **coneixen físicament al seu futur marit** el mateix dia del casament a Pakistan. La diferència d'edat entre les dones i el homes acostuma a ésser com a mitjana d'uns quatre anys més en el cas dels homes tot i que es poden celebrar matrimonis amb més disparitat d'edat en funció de la disponibilitat d'homes al país d'origen. Tots els matrimonis es registren a Pakistan.

La noia recent casada roman a Pakistan durant un període de quatre a sis mesos fins que es produeix el **primer embaràs**, moment de tornada a Catalunya per al control sanitari de l'embaràs i el part. La criatura neix a casa nostra i es fa un registre civil de naixement provisional que posteriorment cal que sigui validat mitjançant un llarg procediment al que intervé l'ambaixada de Pakistan i el Ministerio de Asuntos Exteriores espanyol.

Després del naixement del primer fill, la majoria de les mares **abandonen estudis, feina i qualsevol vida social** fora de la comunitat pakistanesa i molt poques demanen plaça a les llars d'infants doncs la seva vida es circumscriu a tenir cura de la seva criatura. Donades les condicions de privació material i fins i tot de pobresa de moltes famílies pakistaneses, la **família se'n va empobrint progressivament** i el reagrupament familiar del marit que no passa cap pensió alimentària i que continua resident a Pakistan pot trigar anys.

4. OBJECTIUS I METODOLOGIA

OBJECTIU GENERAL

Prevenir la descapitalització social i educativa de les joves pakistaneses que accepten matrimonis concertats amb homes residents al seu país d'origen.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- a) Caracteritzar els factors culturals i socioeconòmics que estan en la base d'aquests matrimonis concertats.
- b) Conèixer les motivacions i el grau d'acceptació d'aquesta pràctica per part de les mares grans i de les dones joves.

- c) Identificar les dificultats que es troben a la vida diària les famílies pakistaneses extenses on viu la jove mare i la/les seva/ves criatura/es.
- d) Explorar els factors que afavoririen la disminució d'aquesta pràctica així com la possibilitat de que aquestes mares poguessin inserir-se al mercat laboral.

METODOLOGIA

S'ha utilitzat la metodologia del GRUP FOCAL de trobada única mitjançant un mostreig intencional per tal d'assolir diversitat pel que fa a l'edat, el nivell socioeconòmic i l'experiència sobre el matrimoni pactat (veure apartat 7). S'han reunit separatament a dotze dones i deu homes utilitzant una Guia Dialògica i una aproximació antropològica intercultural (veure apartat 8). La selecció de les persones participants en els dos grups focals ha comptat amb la col·laboració D'ACESOP (Associació Cultural Educativa i Social de Dones Pakistaneses) que ha estat activa en la preparació i la celebració de les trobades.

La trobada única del Grup Focal de dones va estar conduïda per les dues coautores amb el suport d'una medidora intercultural. La trobada única del Grup Focal d'homes va estar conduïda pels tres coautors. Es van garantir les preceptives condicions d'anonimat i confidencialitat de tots/es els/les participants.

En tots dos Grups Focals es va donar oportunitat per a que dones i homes expressessin les seves idees i testimonis en primera persona i de forma projectiva. Posteriorment amb el material es va realitzar una anàlisi narratiu generant i agrupant categories de respostes. Per assegurar la qualitat intercultural de la informació, aquesta va ésser contrastada amb informants clau de la comunitat pakistanesa i mediadores interculturals. La llengua vehicular principal dels Grups Focals va ésser el castellà tot i que també els participants es van expressar en urdú i anglès.

5. RESULTATS

Límits culturals en la relació dels joves pakistanesos amb la cultura autòctona.

Una característica transversal que n'afecta la vida diària dels nois i noies pakistanesos residents a Catalunya són els límits culturals i pràctics que la comunitat pakistanesa els hi posa pel que fa a les relacions amb el jovent de la cultura autòctona i també en la seva participació en activitats col·lectives i/o grupals que es celebren a Barcelona.

“Tinc quatre fills i quan creixen canvien. Ara tenen amics espanyols i crec que s’han de buscar la vida i ésser més autòctons” (Dona d’edat mitjana, mestressa de casa).

“El meu fill vol ésser un més i, amb prudència, jo el vaig donant permís per sortir a la discoteca. Si fos una noia no en tindria de permís” (Home d’edat mitjana, comerciant).

“El meu fill ha volgut anar a fires tecnològiques on mostren ordinadors, WhatsApp i tot això i després de rumiar-ho li he acompanyat” (Home d’edat mitjana, comerciant).

“La meva filla adolescent porta vel i pot relacionar-se amb noies espanyoles no amb nois” (Dona d’edat mitjana amb estudis).

“Jo estic en contra dels límits. Confio que les filles es comportin com a musulmanes i es puguin conduir sense dependència ni por” (Dona amb estudis superior, lideressa).

Diferents expectatives culturals i diferents itineraris de vida previstos per homes i dones

Existeix un ampli consens a la comunitat pakistanesa a Catalunya pel que fa a que el matrimoni és molt important per tots dos, dones i homes. Es valora que les noies estudiïn però no hi ha una expectativa de que desenvolupin un futur laboral/professional propi, cosa que sí és cabdal en el cas dels nois, fins al punt que, a vegades, es provoca la finalització de l’itinerari formatiu dels nois després dels divuit anys per tal de que s’incorporin a una feina.

“La idea és que un fill cal que comenci a treballar i a generar ingressos als 18 anys i una filla cal que es casi i marxi amb la nova família” (Home edat mitjana, comerciant).

“Les noies poden cursar estudis i fins i tot poden treballar però el seu destí principal és el matrimoni, els nois cal que estudiïn per després tenir una feina i inclús una vida professional” (Dona d’edat mitjana amb estudis).

“Les noies són més estudioses perquè no tenen res més a fer, pel contrari els nois es dispersen i això és un gran problema” (Home d’edat mitjana, comerciant).

“Els nois volen viure la seva joventut a lo gran. Sovint es produeixen expulsions o sancions a l’escola de les que els pares no s’assabenten. Alguns, fins i tot, perden el respecte a les seves mares que són les que estan a casa” (Home d’edat mitjana, amb estudis superiors).

“Sempre cal que la dona sigui respectable. A la nostra cultura no s’admeten nuvis ni parelles abans del casament” (Home d’edat mitjana, religiós).

“Jo admeto que la meva filla adolescent tingui amigues i amics però tenen que venir a casa doncs tinc por de la diferència de moral i responsabilitat que existeix entre noi i noies de la nostra comunitat” (Dona d’edat mitjana amb estudis).

“Que no hi hagin relacions sexuals prematrimonials és fonamental per a la reputació de les nostres filles i de les famílies. En el cas dels nois poden anar més a la seva” (Home d’edat mitjana, comerciant).

“Les noies estan més sotmeses al control familiar i més dedicades als estudis” (Home jove amb estudis superiors).

“La feina que la dona fa a casa té molt valor. Si jo permetés que la meva dona treballés, els meus amics i la meva comunitat em preguntarien i s’estranyarien” (Home d’edat mitjana, comerciant).

Les mares de família se senten responsables de la trajectòria moral dels seus/ves fills/es abans del matrimoni i tenen una gran influència sobre les filles.

“Jo en tinc un fill solter que vol que el seu pare i jo siguem els que el busquem la seva parella i això em dona tranquil·litat” (Dona gran, mestressa de casa).

“Jo crec que les meves filles em demanaran consell per triar la seva parella però si no ho fan miraré de convèncer-les” (Dona d’edat mitjana, mestressa de casa).

“Jo em casaré amb un cosí meu al Pakistan. Miraré per a que la meva futura filla tingui una bona parella” (Dona jove soltera).

“Jo tinc una filla enginyera que es va casar lliurement però sempre va estar respectuosa dels límits que anàvem negociant entre les dues” (Dona gran, mestressa de casa).

“La meva filla adolescent continuarà estudiant i podrà casar-se amb qui vulgui però jo l’aconsellaré. Seguiré l’exemple de la meva germana que viu a Alemanya” (Dona d’edat mitjana amb estudis).

“Crec que cal triar les parelles per al meu fill i la meva filla. No n’estic segura si la llibertat porta la felicitat” (Dona d’edat mitjana amb estudis).

Preferències matrimonials endogàmiques.

Com és força conegut, l’Islam prohibeix el matrimoni de les dones musulmanes amb homes no musulmans la qual cosa és un poderós incentiu pels matrimonis concertats en les seves diferents modalitats pel que fa al procés de consentiment previ. En aquest marc cultural, les preferències de les mares i els pares pakistanesos respecte al futur marit de les seves filles és que aquest sigui musulmà i d’origen pakistanès. També sembla mantenir-se aquesta preferència en el cas de les dones amb nivells d’estudis superiors que fan un matrimoni tardà.

“Quan més estudis té el fill o la filla menys es deixen dominar. En aquests casos el matrimoni té que ésser molt pactat” (Home jove amb estudis).

“La meva filla té estudis i una feina. Estem respectant un període d’espera i ella decidirà per sí mateixa si li va bé la nostra proposició” (Dona d’edat mitjana, mestressa de casa”).

“La meva filla va triar un musulmà espanyol. Després ens vàrem conèixer les dues famílies i vàrem donar l’autorització. No sé com anirà” (Dona gran, mestressa de casa).

“A la meva família totes les dones hem rebut educació superior i ens hem casat cap a la trentena. Jo escolliré un futur marit que sigui musulmà i pakistanès” (Dona soltera amb estudis superiors).

“Nosaltres desconfiem dels matrimonis espontanis” (Home d’edat mitjana, religiós).

“El meu casament va ésser pactat però jo vull que funcioni. Faig sentir important la meva dona i respecto les seves funcions” (Home d’edat mitjana, comerciant).

“Crec que s’han de respectar els límits sexuals d’acord amb la nostra religió i després d’esperar el temps apropiat s’ha d’acceptar el matrimoni triat pels pares o, com a mínim, els pares han de ser-hi d’acord” (Dona jove amb estudis).

Evolució intercultural i percepció del canvi generacional

Els homes que es troben en millors posicions socioeconòmiques al sí de la comunitat pakistanesa reconeixen les seves especials facilitats per a la integració en la cultura autòctona, distingeixen el canvi de relacions parentals amb les noves generacions de nois, es mostren molt preocupats pels dèficits d’oportunitats dels nois per a cursar estudis superiors, reconeixen el talent potencial i pràctic de les dones, se senten preocupats per les bosses de pobresa a la seva comunitat i defensen la pràctica de l’ajuda mútua adreçada a les famílies més desfavorides.

“Jo reconec que per a un home és més fàcil la integració” (Home d’edat mitjana, comerciant).

“Crec que ara n’hi ha molt més diàleg entre pares i fills que en el passat. De fet, els pares aprenem dels fills” (Home d’edat mitjana amb estudis).

“A la nostra comunitat tenim forats negres en relació als estudis superiors dels nois. No estan previstes prou beques o préstecs especials i els nois si estudien no generen ingressos. A banda, tenim un greu problema amb les convalidacions” (Home jove amb estudis superiors).

“Jo reconec que les dones són més competents, s’organitzen millor a la feina però els homes no volem ajut rebel” (Home d’edat mitjana, comerciant).

“Crec que els homes estem entrant en una nova etapa de la vida que suposarà més igualtat de drets entre dones i homes” (Home jove amb estudis i lideratge).

“Estic preocupat per les fuites d’aigua a la nostra comunitat: les mares analfabetes, les famílies nombroses i la pobresa” (Home jove amb estudis i lideratge).

“Nosaltres hem practicat l’ajuda mútua a la nostra comunitat i també la promoció d’activitats esportives pels nois però no hem rebut suport per part de les autoritats catalanes” (Home d’edat mitjana, comerciant).

6. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

6.1. CONCLUSIONS

Els valors culturals de la comunitat pakistanesa a Catalunya, de la que una bona part dels seus membres procedeixen de l’ampla regió rural de Gujrat, reforcen l’existència de **barreres explícites** a la relació interactiva dels joves pakistanesos, especialment de les noies, amb la cultura autòctona. Existeix un ampli consens comunitari al voltant de mantenir **diferents expectatives** culturals i **diferents itineraris** de vida previstos per als homes i per a les dones així com una marcada preferència pels **matrimonis concertats** per ambdós gèneres i **endogàmics** en el cas de les dones. **Les mares de família** són les guardianes de la trajectòria moral dels seus/ves fills/es abans del matrimoni i tenen una gran influència sobre les filles.

Tot i la contundent presència de trets culturals lligats a la procedència de zones rurals i a la tradició del país d'origen, s'albiren canvis molt significatius com ara una **flexibilitat gradual** de les mares de família per tal de que les seves filles estudiïn i puguin jugar un rol actiu en el moment de donar el seu consentiment al matrimoni prèviament concertat pels pares. En una línia semblant, s'observa entre els homes que es troben en millors posicions socioeconòmiques i de lideratge al si de la comunitat pakistanesa, **actituds de reconeixement** cap el talent potencial de les dones i les tasques de cura, de valoració del **diàleg intergeneracional** amb els seus fills i de preocupació activa per **l'evolució socioeconòmica** de la seva comunitat en el seu conjunt. Així mateix, els homes i també alguns grups de dones varen manifestar de forma explícita la seva voluntat de continuar en contacte i en **diàleg intercultural amb organitzacions autòctones** amb capacitat de comprensió intercultural i de generar confiança en la comunitat pakistanesa. La cura pel futur de les noves generacions és una realitat molt palesa a totes les famílies pakistaneses i pot esdevenir **una palanca** amb un poder sorprenent per potenciar una evolució equitativa en tots els aspectes de la vida social subjacents a les aliances matrimonials concertades.

6.2. RECOMANACIONS

- Difondre informació clara i significativa entre els/les líders/esses de la comunitat pakistanesa sobre l'impacte negatiu dels naixements en mares joves sense independència econòmica de tal manera que es pugui establir la relació causal entre l'empobriment de les famílies i les aliances matrimonials amb homes pakistanesos que viuen al país d'origen.
- Desenvolupar un esforç i un reforç intercultural específic per a que els nois i les noies pakistanesos puguin obtenir millors resultats escolars i això sigui valorat per les seves famílies com a un capital de futur.
- Apoderar les dones joves per expressar la seva voluntat dins del marc de la comunitat de la que se senten part i no només incidir en el dret a fugir. Cal tenir present que no existeixen persones que triïn fora del món i amb desconeixement del seu lloc al món.

- Obrir espais de diàleg intercultural continuat amb les mares de família per a que puguin reflexionar en base a la seva pròpia experiència sobre les conseqüències de les aliances matrimonials imposades. Caldria no qüestionar el seu rol actual i emprendre una transformació positiva del mateix a favor de pràctiques més flexibles i menys discriminatòries cap a les seves filles.
- Obrir espais de diàleg intercultural continuat amb els/les líders/esses de la comunitat pakistanesa per afavorir la modificació progressiva de les fronteres amb la cultura autòctona, per eixamplar les oportunitats per ambdós gèneres de desenvolupar identitats múltiples i per estendre xarxes de no discriminació entre gèneres i entre generacions.
- Tenir disponibles dades quantitatives anònimes i desagregades per Comunitats Autònomes dels tràmits de filiació paterna a Pakistan que consten al Ministerio de Asuntos Exteriores espanyol.

7. PERFIL DELS/LES PARTICIPANTS ALS GRUPS FOCALS

GRUP FOCAL HOMES PAKISTANÍS

Número	Perfil	Edat	Estat Civil	Estudis	Ocupació
1	T.S.	48	Casat	Universitaris	Treball assalariat
2	K.K.	35	Casat	Secundaris	Treball assalariat
3	A.C.	35	Casat	ESO	Treball assalariat
4	I.M.	36	Casat	Primaris	Treball assalariat
5	N.I.K.	30	Casat	Universitaris	Treball assalariat
6	F.Z.	30	Casat	Universitaris	Treball assalariat
7	N.W.	55	Casat	Universitaris	Treball assalariat
8	R.S.K.	55	Casat	ESO	Treball assalariat
9	A.A.	29	Casat	Primaris	Treball assalariat
10	A.H.	32	Casat	Secundaris	Treball assalariat

GRUP FOCAL DONES PAKISTANESES

Número	Perfil	Edat	Estat Civil	Estudis	Ocupació
1	I.S.	38	Casada	Primària	Mestressa de casa
2	H.Z.	28	Casada	Secundària	Mestressa de casa
3	F.D.	43	Casada	Secundària	Mestressa de casa
4	S.R.	46	Casada	Secundària	Mestressa de casa
5	R.N.	54	Casada	Primària	Mestressa de casa
6	S.S.	25	Casada	Secundària	Mestressa de casa
7	N.N.	33	Casada	Secundària	Mestressa de casa
8	N.Z.	40	Casada	Llegeix i escriu	Atur
9	S.A.	31	Casada	Universitària	Estudiant
10	H.J.	52	Casada	Universitària	Treball assalariat
11	R.Y.	55	Casada	Primària	Treball assalariat
12	A.N.	30	Casada	Secundària	Mestressa de casa
13	N.H.	22	Casada	Secundària	Mestressa de casa

8. GUIA DIALÒGICA

GUIA DIALÒGICA TROBADA HOMES PAKISTANÍES

Marco de relació: Hombres líderes de la comunidad pakistaní de Barcelona y Área Metropolitana a los que nos dirigimos basándonos en estándares de capacidad, comprensión y estatus social correspondientes a su género. Se presuponen niveles medio-elevados de conocimiento de la sociedad de acogida. Todos hablan y comprenden el castellano.

Presentación: Con nuestras diferentes especialidades profesionales y procedencias institucionales.

Líder del Grupo: Sr. Xavier Martínez Celorrio.

Líderes de Apoyo: Dra. Elvira Méndez Méndez y Sra. Huma Jamshed

Propósito: PENSAR JUNTOS que está sucediendo con las nuevas generaciones de CHICAS y chicos nacidos o venidos a Cataluña muy pequeños y que han crecido en el seno de familias pakistaníes. ¿Qué futuro creen que es el mejor para ELLAS y ellos? ¿Qué oportunidades existen, usan y/o se han de generar? Debe trabajarse con detalle la situación de las chicas jóvenes pakistaníes y los matrimonios pactados.

Guía de conversación:

- ¿Qué futuro es el que ustedes desean para sus **hijos e hijas** en el matrimonio, en la fundación de una familia y en el trabajo?
- ¿Cuáles son las formas más comunes y habituales para conseguir que una buena parte de sus **hijos e hijas** acepten y hagan lo que ustedes creen que es bueno para ellos/as?
- ¿Cuáles son los conflictos más comunes y habituales entre padres/madres e hijos/as jóvenes (a partir de 16 años)?
- Cuando han pactado el matrimonio de su hija o hijo ¿Cómo se lo presentan/anuncian a su hija/o?

- A veces los matrimonios pactados se celebran entre mujeres pakistaníes residentes en Cataluña y hombres que residen en Pakistán ¿Cuáles son los motivos principales? ¿Reagrupar al hombre pakistaní perteneciente a una familia amiga (dificultades importantes)? ¿Se ha valorado la posibilidad de pactar el matrimonio con un hombre pakistaní residente en España?....
- ¿Qué opinan y cómo reaccionan las mujeres jóvenes pakistaníes que hablan la lengua española y han terminado la ESO cuando se les propone el matrimonio pactado con un hombre residente en Pakistán?
- Las mujeres jóvenes pakistaníes cuando son madres, a menudo cuando están embarazadas vuelven a Cataluña para tener el parto y la crianza del bebé aquí ¿Esto es gravoso/es una carga para la familia? ¿Cómo podría aligerarse la carga económica y de cuidados que pesa sobre la familia materna de la hija que vive en Cataluña?
- Se empiezan a dar casos de madres jóvenes pakistaníes cuyo esposo está en Pakistán o reside en Barcelona irregularmente que trabajan y sostienen económicamente a su familia (madre, padre e hijos propios). Estas mujeres que hablan perfectamente la lengua castellana tienen el mercado laboral abierto ¿Qué opinan acerca de esto?
- ¿Cómo creen que evolucionará este asunto de los matrimonios pactados en los próximos años?

GUIA DIALÒGIA GRUP FOCAL DONES PAKISTANESES

Marco de relació: Mujeres líderes de la comunidad pakistaní de Barcelona y Área Metropolitana a las que nos dirigimos basándonos en estándares de capacidad, comprensión y estatus social correspondientes a su género. Se presuponen niveles medio-elevados de conocimiento de la sociedad de acogida. Todos hablan y comprenden el castellano.

Presentación: Con nuestras diferentes especialidades profesionales y procedencias institucionales.

Líder del Grupo: Dra. Elvira Méndez.

Líder de Apoyo: Sra. Huma Jamshed

Mediadora Intercultural: Sra. Azra Asim.

Propósito: PENSAR JUNTAS que está sucediendo con las nuevas generaciones de CHICAS y chicos nacidos o venidos a Cataluña muy pequeños y que han crecido en el seno de familias pakistaníes. ¿Qué futuro creen que es el mejor para ELLAS y ellos? ¿Qué oportunidades existen, usan y/o se han de generar? Debe trabajarse con detalle la situación de las chicas jóvenes pakistaníes y los matrimonios pactados.

Guía de conversación:

- ¿Qué futuro es el que ustedes desean para sus **hijos e hijas** en el matrimonio, en la fundación de una familia y en el trabajo?
- ¿Cuáles son las formas más comunes y habituales para conseguir que una buena parte de sus **hijos e hijas** acepten y hagan lo que ustedes creen que es bueno para ellos/as?
- ¿Cuáles son los conflictos más comunes y habituales entre padres/madres e hijos/as jóvenes (a partir de 16 años)?
- Cuando han pactado el matrimonio de su hija o hijo ¿Cómo se lo presentan/anuncian a su hija/o?
- A veces los matrimonios pactados se celebran entre mujeres pakistaníes residentes en Cataluña y hombres que residen en Pakistán ¿Cuáles son los motivos principales? ¿Reagrupar al hombre pakistaní perteneciente a una familia amiga (dificultades importantes)? ¿Se ha valorado la

posibilidad de pactar el matrimonio con un hombre pakistaní residente en España?....

- ¿Qué opinan y cómo reaccionan las mujeres jóvenes pakistaníes que hablan la lengua española y han terminado la ESO cuando se les propone el matrimonio pactado con un hombre residente en Pakistán?
- Las mujeres jóvenes pakistaníes cuando son madres, a menudo cuando están embarazadas vuelven a Cataluña para tener el parto y la crianza del bebé aquí ¿Esto es gravoso/es una carga para la familia? ¿Cómo podría aligerarse la carga económica y de cuidados que pesa sobre la familia materna de la hija que vive en Cataluña?
- Se empiezan a dar casos de madres jóvenes pakistaníes cuyo esposo está en Pakistán o reside en Barcelona irregularmente que trabajan y sostienen económicamente a su familia (madre, padre e hijos propios). Estas mujeres que hablan perfectamente la lengua castellana tienen el mercado laboral abierto ¿Qué opinan acerca de esto?
- ¿Cómo creen que evolucionará este asunto de los matrimonios pactados en los próximos años?

NOTA: Durante la conversación se llevará a cabo una exploración sobre la idea que las mujeres pakistaníes tienen sobre la sexualidad de sus hijos/as y de la suya propia. La finalidad es pulsar el estado de opinión de las mujeres para contar con un punto de partida en qué basar futuras iniciativas en este ámbito.

9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Benhabib, S. (2015) “Las reivindicaciones de la cultura”. Ed. Katz, discusiones.
- Bergalli, R. i Bodelon, E. (1992) “La cuestión de las mujeres y el derecho penal simbólico”. Anuario de Filosofía del Derecho IX, pp 48-73.
- Cabrera Asin, A. (2014) “La práctica judicial española ante la diversidad multicultural de las relaciones familiares”. Anuario de la Inmigración en España, pp 302-326.
- Gill, AK i Anitha, S (2011) “Forced marriage. Introducing a social justice and human rights perspective”. London and New York: Zed Books.
- Igrareda, N. (2015) “Matrimonios forzados: otra oportunidad para el derecho penal simbólico”. InDret. Revista para el Análisis del Derecho nº 1.

- Martínez-Celorrio, X. i Marín, A. (2015) “Trajectòries socials i integració dels joves nouvinguts a Catalunya”, Fundació ACSAR.
- Martínez-Celorrio, X. (2016) “Potenciación socioeducativa de niños y jóvenes en un Raval intercultural” Proyecto Entre Iguales. Asociación Salud y Familia.
- Martínez-Celorrio, X. (2018) “Informe sobre les condicions de vida de les famílies amb infants ateses pels serveis socials a Barcelona”. Institut Infància i Adolescència. Ajuntament de Barcelona.
- Ordóñez Godino, A. (2014) “Un análisis de los matrimonios forzados: de la tradición a la ilegalidad”. Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Dret, minzeografia.
- Shariff, F. (2012) “Towards a Transformative Paradigm in the UK response to forced marriage: Excavating Community Engagement and Subjectivising Agency”. *Social and Legal Studies*, 21 (4) pp 549-565.
- Yarrow, E Apland, K. Anderson, K. Hamilton, C. (2015) “Los datos al descubierto: estudio sobre el matrimonio infantil en Asia”. Coram International i Plan International.

10. DECLARACIÓ D’AUTORIA

Elvira Méndez, Huma Jamshed i Xavier Martínez-Celorrio són coautors d’aquest Informe i responsables de la seva orientació i continguts.

Aquest Informe s’ha realitzat en el marc del Projecte TRIA cofinançat per la Secretaria d’Igualtat, Ciutadania i Immigració del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya i l’Associació Salut i Família.

Desembre 2017. Barcelona.
Composició de Portada: Associació Salut i Família.
Disseny i maquetació: Pere Anglada i Carolina Herrera.

Esta obra està subjecta a la llicència de Reconeixement –
NoComercial-SinObraDerivada- 3.0 Unported de Creative
Commons. Per veure una còpia d'aquesta llicència, visitar:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

